

УДК 338.13.637

CURRENT ISSUES OF MEAT CONSUMPTION BY UKRAINIAN POPULATION

U. Shpig

National University of Food Technologies

Key words:

Production
Meat
Meat products
Consumer goods
Agricultural producers

ABSTRACT

Meat consumption per capita is defined in this article, as well as challenges and directions of livestock development. The role of government in regulation of the industry processes is highlighted.

Article history:

Received 01.07.2013
Received in revised form
20.07.2013
Accepted 30.07.2013

Corresponding author:

E-mail:

[npnuht@ukr.net](mailto:npuht@ukr.net)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПОЖИВАННЯ М'ЯСА НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНИ

Ю. Шпиг

Національний університет харчових технологій

Визначено стан споживання м'ясопродуктів на душу населення, проблеми та напрямки розвитку тваринництва, висвітлена роль держави у регулюванні процесів, що відбуваються в галузі.

Ключові слова: *виробництво, м'ясо, м'ясопродукти, споживання, сільсько-господарські товаровиробники.*

Постановка проблеми. Виробництво м'яса та м'ясопродуктів є важливою складовою харчової промисловості України, а його розвиток залежить від вирішення ряду проблем: забезпечення вітчизняного тваринництва кормовою базою; оптимізації асортименту виробництва м'ясопереробної продукції відповідно до потреб ринку. У переробній промисловості м'ясного підкомплексу має місце скорочення обсягів переробки продукції, а її виробничі потужності використовуються неповністю. Більш високі темпи зростання цін на м'ясну продукцію порівняно з доходами населення зумовили скорочення споживання продуктів харчування. Рівень забезпечення населення продуктами харчування розглядається як найважливіший чинник і визначальний критерій

рівня соціального життя будь-якої країни, життєздатності її економічної структури і державного устрою. У вирішенні цієї проблеми особлива роль належить тваринництву.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі розвитку тваринництва в Україні та ефективності функціонування галузі присвячені наукові дослідження вітчизняних вчених: С.П. Азізова, В.І. Бойка, О.В. Мазуренка, П.Т. Саблука, І.С. Трончука, С.М. Кваші, Т.Л. Мостенська, Ю.Ф. Мельника, М.В. Зубця, І.А. Чепурного та інших. Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць у даному напрямку, питання становлення і розвитку тваринницької галузі не втрачають своєї актуальності.

Метою дослідження даної роботи є встановлення та оцінка тенденцій розвитку м'ясопереробного під комплексу та виявлення основних чинників, що впливають на його функціонування.

Виклад основного матеріалу досліджень. Рівень розвитку ринку м'яса і м'ясної продукції істотно впливає на характер відтворювального процесу у всьому агропромисловому комплексі. Нестійкість функціонування м'ясної галузі веде до нестабільності і погіршення ефективності роботи м'ясопереробної промисловості, а, в результаті, до зниження споживання населенням м'яса і м'ясопродуктів, особливо високоякісних їх видів. Виробничі потужності м'ясопереробних підприємств дозволяють забезпечити населення м'ясопродуктами за фізіологічними нормами споживання, задовольнити потреби різних груп населення. Однак на більшості підприємств не в повному обсязі спостерігається використання виробничих потужностей, погіршення якості продукції. Це обумовлено тим, що вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники не в змозі задовольнити потреби м'ясопереробних підприємств в якісній м'ясній сировині в повному обсязі.

Сьогодні світова практика використовує дві норми споживання продуктів харчування людиною: раціональну та мінімальну. Норма мінімального продовольчого споживання, що визначає нижню межу необхідного надходження поживних речовин, розглядається як пороговий критерій продовольчої безпеки. При цьому норма верхньої межі раціонального харчування носить суто рекомендаційний характер. Мінімальній нормі продовольчого споживання в Україні надано форму нормативного акта, оскільки вона розраховується на основі Закону «Про прожитковий мінімум» і затверджуються постановою Кабінету міністрів України.

Основне завдання сільського господарства полягає забезпеченні задоволення зростаючих потреб населення в продуктах споживання і промисловості — в сировині. Серед вирішальних умов виконання цього завдання є зміцнення матеріально-технічної бази, послідовна інтенсифікація виробництва, покращення його розміщення і спеціалізації, удосконалення орендних відносин, підвищення рівня використання сільськогосподарських угідь та інших виробничих ресурсів [1, с. 128].

Відсутність єдиної державної та регіональної політики у сфері м'ясопродуктового підкомплексу призвело до розбалансованості функціонування його основних ланок, порушенню організаційно-економічних відносин між ними, послабило вплив держави на процес відтворення. Держава повинна підтри-

мувати вітчизняних виробників незалежно від форми власності та розмірів господарства. В наш час найгострішими проблемами для економіки країни є :

- низький рівень платоспроможного попиту населення на харчові продукти;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури внутрішнього ринку ;
- цінова диспропорція на ринку сільськогосподарської продукції та матеріально-технічних ресурсів;
- недостатній рівень інноваційної та інвестиційної активності в сфері виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства.

Заходи державного регулювання повинні забезпечувати динамічний розвиток ринку м'яса і м'ясопродуктів, стимулювати попит і пропозицію високоякісних продуктів харчування, тим самим, підвищувати прибутковість сільських товаровиробників і переробників м'ясної сировини, тобто мають відповідати інтересам сільськогосподарських виробників переробників і споживачів м'ясної продукції.

Ринок м'яса та м'ясної продукції є складовою частиною продовольчого ринку і являє собою певний механізм взаємин господарюючих суб'єктів, що беруть участь в процесі від виробництва до розподілу продукції, від рівня розвитку якого залежить забезпеченість населення цими найважливішими продуктами харчування.

Також слід відмітити залежність виробництва м'ясної промисловості від платоспроможності вітчизняного покупця. Важливим показником пропозиції м'яса та м'ясопродуктів є споживання м'ясних продуктів на одну особу. Досліджуючи даний аспект можна відзначити, що споживання м'яса та м'ясних продуктів у розрахунку на одну особу за рік у 2012 р. становило 54,4 кг, що менше від раціональної норми (80 кг) на 25,6 кг (табл. 1). Водночас порівняно з 2000 р. рівень споживання зріс на 21,6 кг. Більше, ніж у середньому по Україні, споживають м'яса та м'ясних продуктів на одну особу в Київській — 69,4 кг, Донецькій — 66,7, Дніпропетровській — 59,6, Харківській — 56,1 кг, Черкаській — 54,6, Запорізькій — 54,4 кг і Полтавській — 53,7 — областях та Автономній Республіці Крим — 56,6 кг. Не досягли до споживання 45 кг на одну особу в Івано-Франківській (41,1 кг) та Чернівецькій (42,9) областях.

У 2012 р. споживання м'яса в розрахунку на одну особу (54,4 кг) забезпечувалось за рахунок власного виробництва лише на 89,2 % (48,5 кг). Водночас сім регіонів мали показник виробництва м'яса на одну особу вищий від його споживання при досить значних розбіжностях — від 252,9 кг у Черкаській до 48,5 у Львівській областях. У 18 областях рівень виробництва м'яса менший від обсягів його споживання однією особою — від 19,4 кг в Одеській до 50 кг у Київській (Рис. 1). Зменшення виробництва м'яса і м'ясопродуктів позбавляє населення найцінніших продуктів харчування, а від того значно залежить демографічна ситуація, добробут населення, тривалість його життя, міцність здоров'я, працездатність та рівень загального професійного розвитку.

З розвитком економіки динаміка споживання видів м'яса змінюється, а на окремі види продуктів узагалі знижується (так звані низькоякісні продукти) структура попиту через витрачання населенням на продукти харчування лише

незначної частини приросту доходів. До того ж цей приріст використовується не на збільшення виробництва сільськогосподарської продукції й відповідно — збільшення споживання, а на покращення її якості — переробку, підготовку до споживання з відповідним здорожчанням кінцевої продукції. При зростанні доходів за умови фізіологічної обмеженості щодо споживання людство в першу чергу знижує частку доходів у витратах на харчування

Таблиця 1. Споживання м'яса та м'ясних продуктів з розрахунку на одну особу за рік, кг

Регіон, область	Роки							
	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Україна	32,8	39,1	45,7	50,6	49,7	52,0	51,2	54,4
Автономна Республіка Крим	28,9	39,4	50,4	53,0	53,1	55,4	55,1	56,6
Вінницька	38,8	37,8	44,1	49,2	49,0	50,3	49,7	53,0
Волинська	34,1	43,2	46,5	49,4	48,4	50,2	50,3	52,1
Дніпропетровська	26,8	42,2	50,2	54,2	54,3	56,5	56,6	59,6
Донецька	27,5	47,1	53,3	59,8	57,8	59,8	60,2	66,7
Житомирська	36,2	33,1	37,9	42,6	43,8	46,1	45,8	49,3
Закарпатська	37,5	35,4	42,4	45,6	45,7	47,3	47,0	49,3
Запорізька	37,8	39,2	45,2	49,6	48,9	51,9	51,9	54,4
Івано-Франківська	29,8	32,8	37,6	40,5	40,5	40,5	40,2	41,1
Київська	33,0	43,3	57,0	66,6	64,5	67,6	63,7	69,4
Кіровоградська	39,6	40,6	46,7	49,6	46,7	53,6	48,3	51,7
Луганська	22,9	34,6	38,5	43,8	40,8	43,4	43,4	48,7
Львівська	32,1	36,7	40,1	44,7	45,4	45,9	45,4	48,2
Миколаївська	36,0	35,4	41,1	45,7	44,4	46,9	46,2	50,5
Одеська	29,1	31,9	37,8	43,4	40,6	44,3	44,4	46,8
Полтавська	36,6	38,0	45,2	51,0	48,9	52,8	52,4	53,7
Рівненська	41,5	39,8	44,0	47,1	47,5	48,2	47,9	48,9
Сумська	40,8	39,8	45,0	48,3	45,2	46,2	44,7	45,0
Тернопільська	34,6	36,7	40,2	42,9	42,7	45,5	45,2	46,7
Харківська	33,6	40,4	46,0	52,0	53,4	55,1	54,2	56,1
Херсонська	36,4	38,6	44,3	46,7	45,8	47,2	46,4	49,9
Хмельницька	35,8	34,3	38,3	40,9	41,9	44,6	43,5	45,9
Черкаська	39,9	43,1	47,1	50,5	51,6	53,2	53,1	54,6
Чернівецька	26,4	32,9	37,4	40,0	42,0	42,8	41,7	42,9
Чернігівська	38,0	37,4	43,2	47,8	43,2	46,0	44,2	46,3

Джерело [2]

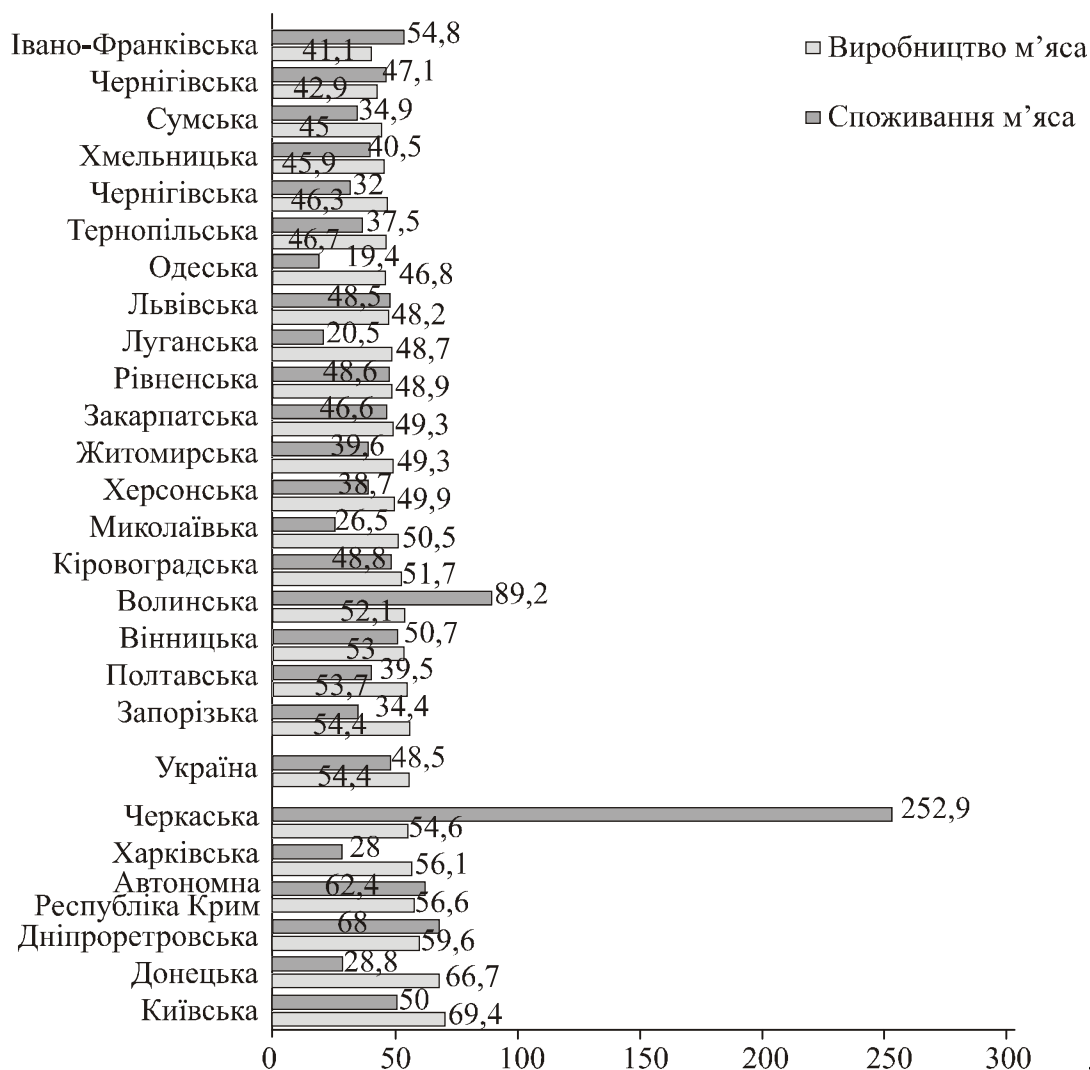

Рис. 1. Обсяги виробництва та споживання м'яса і м'ясних продуктів за рік на одну особу по регіонах України в 2013, кг Джерело [2].

У будь-якій країні світу з ростом доходів на душу населення зростає (або повинна зростати) середня купівельна спроможність більшості споживачів за умови нормально функціонуючої економічної системи з одночасними значними змінами у структурі споживання.

Рівень споживання м'яса в розрахунку на одну особу має позитивну тенденцію і у 2012 р. зріс порівняно з 2005 р. на 15 кг, або на 39,1 %. За цей період збільшилося споживання м'яса, крім яловичини і телятини, за основними видами, а саме: м'яса птиці — на 9,9 кг (71,2 %), свинини — на 8,5 кг (67,4 %), інших видів м'яса — на 0,1 кг (11,1 %) (Рис. 2).

Споживання яловичини і телятини — зменшилось на 3,2 кг (27,4 %). Однак фактичний обсяг споживання м'яса у 2012 р. становив лише 68 % від раціональної норми (80 кг), але на 4,6 % більше від мінімальної (52 кг). Викликає занепокоєння, що при раціональній нормі споживання яловичини і телятини 32 кг (40 %) у 2012 р. спожито 8,5 кг (10,6 %), свинини відповідно 28 кг (35 %) та 21,1 кг (26,3 %), м'яса птиці — 20 кг (25 %) та 23,8 кг (29,8 %).

Зважаючи на ситуацію, що склалась у сільському господарстві в цілому, та в тваринництві зокрема, НААН України спільно з ННЦ«Інститут аграрної

економіки» розроблено проект стратегії розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. Стратегією передбачається доведення споживання продукції тваринництва на одну особу до науково обгрунтованого рівня: м'яса — до 76,7 кг у 2015 р. і 91,1 кг у 2020 р. (при нормі споживання — 85 кг); молока — до 281 кг і 380 кг відповідно (при нормі 390); яєць — до 300 шт [3].

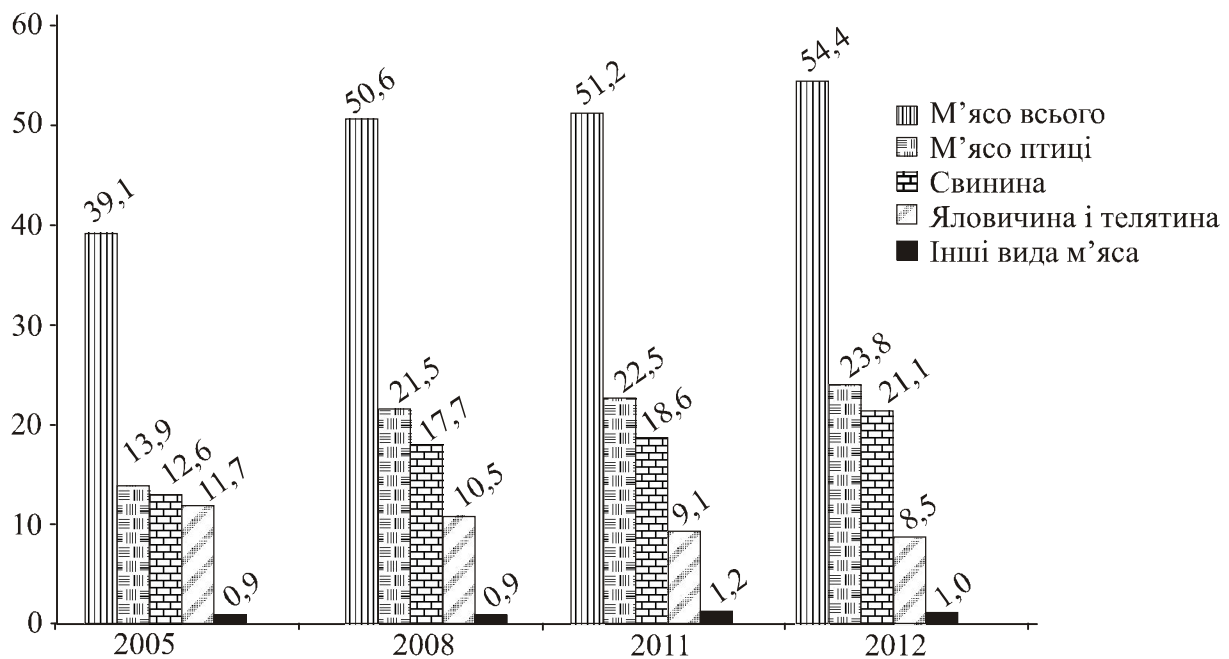

Рис. 2. Динаміка споживання м'яса за основними видами у розрахунку на одну особу за рік, кг. Джерело [2].

У той же час національним проектом «Відроджене скотарство», термін реалізації якого розрахований до 2015 року, передбачається доведення виробництва молока за цей період до 15,4 млн. тонн, яловичини в живій масі — до 1,02 млн. тонн і в забійній — до 0,6 млн. тонн; поголів'я корів планується збільшити, переважно за рахунок сільгоспвиробників, до 2,72 млн. гол. Іншими стратегічними цілями проекту є збільшення крупнотоварних спеціалізованих підприємств з виробництва молока та яловичини, підвищення продуктивності корів та середньодобових приростів ВРХ, а також збільшення кількості особистих господарств населення, які утримують три і більше корів та застосування в них механічного доїння [4]

Основною причиною скорочення кількості поголів'я худоби на сільськогосподарських підприємствах та зменшення виробництва продукції є незацікавленість товаровиробників у розвитку тваринництва. Головним напрямом підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва повинна стати налагоджена на високому рівні маркетингова діяльність, завданням якої є підвищення зацікавленості працівників у ефективному використанні ресурсів і поліпшення стану реалізації продукції, зміцнення матеріально-технічної бази переробних підприємств, розвиток інфраструктури ринку, організація реклами.

Висновки

При формуванні ринку м'яса необхідно враховувати не тільки співвідношення виробництва яловичини, свинини, баранини і м'яса птиці, але і знаходити

оптимальні пропорції між вітчизняною та імпортною продукцією. Структура м'ясного ринку повинна задовольняти потреби населення в рекомендованому асортименті при фізичній та економічній доступності, забезпечувати найбільший вихід продукції з найменшими витратами матеріально-грошових коштів на виробництво. Збільшення споживання м'яса і м'ясопродуктів дозволяє населенню харчуватись найціннішими продуктами, а від цього значно залежить демографічна ситуація, добробут населення, тривалість його життя, міцність здоров'я, працездатність та рівень загального професійного розвитку.

Література

1. Білоножко В.В. Проблеми обліку та аналізу витрат і виходу продукції рослинництва / В.В. Білоножко, М.О. Лищенко Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Фінанси і кредит», 2011. — №2. — с. 127 – 131.
2. Державна служба статистики України: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Стратегія розвитку сільського господарства України на період до 2020 року: Проект [Електронний ресурс] / [НААН України; ННЦ«Інститут Аграрної економіки»]. — К, 2012. — Режим доступу: http://iae.faaf.org.ua/images/iae/strateg_agro_print0.pdf.
4. Національний проект «Відроджене скотарство» [Електронний ресурс] / [НААН України; Міністерство аграрної Політики та продовольства України] — К.: ДІА, 2011. — 44 с. — Режим доступу: <http://www.uaan.gov.ua/sites/default/files/skotar.pdf>.
5. Мазуренко О.В. Продовольча безпека та поточна ситуація з позиції виробництва та споживання м'яса // Збірник наукових праць Уманського ДАУ, вип. 70, частина 2 — економіка [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=380>.
6. Макаренко П.М. Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності інтегрованих структур АПК / П.М. Макаренко, Н.К. Васильєва // Вісник ПДАА. — 2005. — №3. — С. 134 – 137.
7. Посилаєв В.В. Формування стратегії розвитку м'ясопродуктового підкомплексу / В.В. Посилаєв // Вісник ХНТУСГ. — 2007. — № 65. — С. 166 – 173.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОТРЕБЛЕНИЯ МЯСА НАСЕЛЕНИЕМ УКРАИНЫ

Ю. Шпиг

Національний університет пищевых технологий

Определены состояние потребления мясопродуктов на душу населения, проблемы и направления развития животноводства, освещена роль государства в регулировании процессов, происходящих в отрасли.

Ключевые слова: *производство, мясо, мясопродукты, потребление, сельскохозяйственные товаропроизводители.*